

AB'DE ÖNEMLİ BİR ADIM: LİZBON ANTLAŞMASI

Uzun süredir AB'nin gündemini meŐul eden Lizbon Antlaşması ile ilgili onay süreci tamamlandı. AB'nin kurumsal yapısında ve iŐleyiŐinde önemli deĐiŐiklikler öngören Lizbon Antlaşması 1 Aralık 2009 tarihinde yürürlüğe girdi. Kurulduğundan bu yana ekonomik, siyasi ve sosyal bütünleŐme yolunda önemli ilerlemeler kaydeden Avrupa Birliği, hem mevcut durumun sürdürülebilirliğini sağlamak, hem de gelecek dönemde, genişlemenin yanı sıra iklim deĐiŐikliĐi, demografik dönüŐümler, enerji güvenliği ve terörizmle mücadele gibi küresel zorluklarla da baŐa çıkabilmek için yeni bir yapılanmaya ihtiyaç duydu. Bu ihtiyaç karŐısında, öncelikle 2004 yılında üye Ülkeler tarafından imzalanan Avrupa Anayasası gündeme geldi.

Ancak 2005 yılında Anayasanın Hollanda ve Fransa'da gerçekleştirilen referandumlar sonucunda reddedilmesi ile iki yıllık bir gözden geçirme sürecine girdi. Bu sürecin sonucunda ise; "Anayasa" olarak adlandırılmayan, Birliğin sembolleri, marŐı, bayrağı gibi unsurların çıkarılması ile yeniden düzenlenen Lizbon Antlaşması ortaya çıktı ve 27 AB üyesinin onayına sunuldu. Lizbon Antlaşması'nın 2008 yılında İrlanda'daki referandum sonucunda reddedilmesiyle başlayan tıkanıklık ise, 2 Ekim 2009 tarihinde İrlanda'da gerçekleşen ikinci referandumdan evet oyu çıkması sonucu giderildi.

Bu kapsamda, İngiltere, Çek Cumhuriyeti, İrlanda ve Polonya'nın AntlaŐmaya ilişkin çekinceleri, bu ülkelere özellikle Temel Haklar Şartı konusunda sağlanan çeŐitli garantiler ve derogasyonlarla giderildi.

Lizbon Antlaşması, parlamentoların ve vatandaşların katılımlarının artırılması ile daha demokratik ve Őeffaf bir Avrupa oluşturulmasını; Birliğin çalıŐma yöntemleri ve oylama kurallarının kolaylaştırılması ile etkinliğinin artırılmasını; Avrupalı vatandaşlara daha fazla hak, özgürlük ve güvenlik sağlanmasını ve Avrupa Birliği'nin küresel arenada daha etkin bir aktör haline gelmesini öngörölüyor. Aynı zamanda, Antlaşma AB ile AT AntlaŐmalarını başka Antlaşmalar ile deĐiŐtirmek yerine bunları tadil etmektedir. Antlaşma, Birliğe gelecek talepleri karŐılayabilmek ve vatandaşların isteklerine cevap verebilmek için gerekli hukukî çerçeve ile araçları sunmaktadır.

LİZBON ANTLAŞMASI NELERİ DEĐİŐTİRİYOR?

Yapılan baŐlıca deĐiŐikliklerin kısa bir özeti aŐaĐıda sunulmaktadır:

1. Tek bir tüzel kişilik

Avrupa Birliği (AB) tüzel kişilik haline geldi. “Avrupa Topluluğu” ibaresi “Avrupa Birliği” olarak deĐiŐtirildi. Avrupa Birliği, Topluluğun yerine geğerek tüm hak ve yükümlölüklerini devraldı. Avrupa Birliği Antlaşması adını aynen muhafaza ederken, Avrupa Topluluğunu kuran Antlaşma ise “Avrupa Birliği'nin İŞleyişine Dair Antlaşma” haline geldi. Bununla, AB'yi dünyada ve üçüncü ölkeler ile uluslararası kuruluşlar nezdinde daha etkin hale getirerek, müzakere gücünün arttırılması amağlanmaktadır.

2. Lizbon Antlaşması İle AB'nin Üç Sütunlu OluŐumu DeĐiŐikliĐe UĞramaktadır.

Bilindiği üzere, AB 3 sütun üzerine kuruludur.

- 1. sütun** ; Avrupa Toplulukları (Avrupa Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu),
- 2. sütun**; Ortak Dış ve Güvenlik Politikası,
- 3. sütun**; Adalet ve İŐiŐleri ile Cezai Konularda Polis ve Adli İŐbirliĐi

2. ve 3. sütunun ayrı tutulmasının temel nedeni, bu alanlarda ulusal çıkarların çok daha hassas olmasıdır.

1. sütundaki hukuk kaynakları; Topluluk AntlaŐmaları, Konsey veya Avrupa Parlamentosu ve Konsey tarafından çıkarılan Tüzük, Direktif ve Kararlar, Komisyon tarafından çıkarılan Tüzük, Direktif ve Kararlar ile bağlayıcı olmayan görüş ve önerilerdir.

2. sütundaki hukuk kaynakları; ortak strateji, ortak eylem, ortak pozisyon ve karardır.

3. sütundaki hukuk kaynakları ise; çerçeve kararlar, kararlar, konvansiyonlar ve ortak pozisyonlardır.

Lizbon Antlaşması ile, 2 ve 3. sütunlardaki hukuksal araçlar kaldırılmakta, 1. sütundakiler bu sütunlar için de kullanılabilir hale getirilmektedir.

1. sütundaki Komisyon Tüzüğü, Komisyon Direktifi ve Komisyon Kararı isimleri sırasıyla, Delege Edilmiş Tüzük / Uygulama Tüzüğü, Delege Edilmiş Direktif/ Uygulama Direktifi

ve Delege Edilmiş Karar/ Uygulama Kararı olarak deđiŐtirilmektedir. Böylece, Komisyonun çıkardığı hukuksal metinlerin, uygulama amaçlı olduğuna açıklık getirilmektedir. Her üç sütündeki hukuk kaynakları farklıdır. **Lizbon antlaşması, bu üçlü ayrımı kaldıracaktır. Böylece, birinci sütunun hukuksal araçlarının, diğer sütunlarda da kullanılabilmesinin önü açılmaktadır. Ayrıca, ikinci ve üçüncü sütündeki hukuksal araçlar kaldırılmaktadır.** Bir başka ifadeyle, ikinci ve üçüncü sütündeki ulusal çıkarlar, artarak Topluluk çıkarı haline gelmektedir. Bu da entegrasyonda bir ileri aşamaya geçiŐ anlamına gelmektedir.

3. Kurumsal Yapı:

Avrupa Konseyi (Avrupa Konseyi Őu ana kadar bir nevi büyük çaplı “toplantı” niteliğinde iŐlev görmüŐtür.) ve Avrupa Merkez Bankası’na AB kurumu statüsü kazandırmaktadır. Avrupa Devlet ve Hükümet Başkanları Konseyi Başkanlığı (AB Başkanlığı) Lizbon Antlaşması ile ilk kez daimi bir Avrupa Devlet ve Hükümet Başkanları Konseyi Başkanlığı (AB Başkanlığı) görevi oluşturuldu. Üye ülkeler tarafından 2,5 yıllığına ve en fazla iki dönem için seçilecek Başkanın, Birliğin politikalarında devamlılık sağlanması, üye ülkeler arasında eŐgüdümlü kolaylaştırılması ve AB’nin istikrarına katkıda bulunması hedeflendi. Başkan, ortak dış politika ve güvenlik politikasını ilgilendiren meselelerde Birliği dışarıda temsil edecek. AB Konseyi Başkanı’nın rolü diğer ulusal makamlardan farklılık arz edecek. Başkan’ın görev süresi sadece bir kez yenilenebiliyor. Lizbon Antlaşması’nın 15. maddesine göre; AB Konseyi Başkanı’nın görev ve sorumlulukları:

- AB Komisyonu Başkanlığı ile iŐbirliđi içinde AB Konseyi’nin çalıŐmalarının sürekliliğini sağlamak.
- Yılda iki kez toplanan AB Konsey Zirvesi için hazırlıkları yürütmek.
- AB Konseyi içinde uyumu sağlamak.
- Konsey toplantılarının ardından Avrupa Parlamentosu’na raporlama yapmak.
- Dış İŐleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi’nin görevi ile eŐiŐmeyecek ve ona bağlı kalacak Şekilde AB’yi ortak dış ve güvenlik politikası alanında temsil etmek.

- AB liderlerinin ortak kararı ile Birliğin ilk başkanı olarak, Belçika Başbakanı **Herman Van Rompuy** seçildi. Hâlihazırda 6 aylık dönemler içinde yürütölen Avrupa Birliği Döner Başkanlığı sistemi yerine üç üye ülkenin 18 aylık ortak bir çalıŐma programı hazırlamalarını öngören üçlü başkanlık sistemi getirildi.

4. Dış İliŐkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi

Lizbon Antlaşması ile getirilen bir diğer kurumsal yenilik ise AB DıŐiŐleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi atanmasıdır. AB DıŐiŐleri ve güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisinin aynı zamanda Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcılığı görevini de üstlenmesi öngörölmöyor. Avrupa'ya uluslararası arenada tek bir ses sağlanması ve görönlörlük kazandırılması amacıyla oluşturulan yeni göreve, İngiliz Barones Catherine Ashton getirildi. Lizbon Antlaşması'nın 18. ve 27. maddelerine göre Yüksek Temsilci; dış politika ile ortak savunma politikasının yönlendirilmesinden sorumlu olacak. Ayrıca, Birliği Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası alanında uluslararası arenada temsil edecek. Görev süresi (beŐ yıl) olacak. AB'nin üçüncü ülkelerdeki ve uluslararası örgütler nezdindeki temsilcilikleri bu makama bağlı çalıŐacak. Bununla amaçlanan, AB'nin dış eylemlerine ilişkin etki, uyum ve görönlörlöğünü arttırmaktır. Söz konusu Yüksek Temsilciyi desteklemek üzere de, üye devletleri temsil eden memurlar, Konsey ve Komisyon personelinden oluŐan yeni bir Avrupa Dış Eylemler Servisi tesis edilecektir.

Yüksek Temsilci üç ayrı iŐlevi birden yerine getirecek:

- Konsey'in Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası Temsilcisi
- Dış İliŐkiler Konseyi Başkanı
- Komisyon'un Başkan Yardımcısı

5. Dış Politika:

Lizbon Antlaşması'yla yeni bir Avrupa Dış İliŐkiler Birimi (EEAS) kuruluyor. ÇalıŐmalarını üye devletlerin dıŐiŐleri birimleriyle iŐbirliĐi içinde sürdüreceks olan birimin personeli, Konseyin ve Komisyonun genel sekreteryalarından resmi görevliler ile üye devletlerin

ulusal diplomatik birimlerince geçici süreyle görevlendirilecek personelden oluşacak. Antlaşma uyarınca, Dış İliŐkiler Birimi'nin teşkilatı ve işleyiŐi, Konsey tarafından alınacak bir karar doğrultusunda tespit edilecek. Bunu yaparken Konsey, Avrupa Parlamentosu ile yapılacak istişareyi ve Komisyondan alınacak onayı takiben Yüksek Temsilcinin teklifiyle harekete geçecek. Lizbon Antlaşması'nın AB'ye bir tüzel kişilik kazandırması ile AB artık kendi adına uluslararası antlaşmalar imzalayabilecek ve uluslararası örgütlere katılabilecek. Lizbon Antlaşması, Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası'nı, Ortak DıŐiŐleri ve Güvenlik Politikası'nın bir parçası olarak kabul etmekte ve bu konuda farklı karar alma süreçleri oluşturuyor. Bunlar içinde, Üye Ülkelerden birinin terörist bir saldırıya uğraması durumunda, AB ve diğer Üye Ülkeleri ortak hareket etmeye çağırın "dayanışma maddesi" de yer alıyor. Ayrıca, "güçlendirilmiş işbirliği" ile kümelenecek bir araya gelen üye ülkeler arasında dış politikada daha fazla işbirliği sağlanabilecek.

6. Kurumsal İşleyiş:

Antlaşma ile doğrudan AB halkları tarafından seçilen Avrupa Parlamentosu'nun (AP) yetki sahası genişletilmekte ve AP'ye uluslararası antlaşmalar, AB bütçesi ve mevzuatıyla ilgili daha fazla söz hakkı veriliyor. Kısaca, Avrupa Parlamentosu'nun rolü güçlendirilmektedir. **Örnek olarak;** politika geliştirilmesi sürecinde, "ortak karar prosedürü"ne **(Ortak karar prosedürü, AB'de uygulanan bir karar alma prosedürüdür. Bu prosedüre göre, Avrupa Parlamentosu, Konsey ile ortak şekilde mevzuat yapabilmektedir. Bir başka ifadeyle, her hangi bir öneri metninin yasa mevzuatın bir parçası haline gelebilmesi için, hem Konsey hem de Avrupa Parlamentosu tarafından kabul edilmesi gerekmektedir. Diğer karar alma prosedürleri; işbirliği prosedürü (co-operation procedure), danıŐma prosedürü (consultation procedure) ve onay prosedürüdür (assent procedure).)** daha fazla yer verilmektedir.

Antlaşma, hâlihazırda 785 olan AP üye sayısını 751 üye ile sınırlıyor. Buna göre; ülke başına düşen üye sayısı en az 6 en fazla 96 olabilecek. Bunun yanı sıra, AB'de olağan yasama usulü olarak tanımlanan ortak karar alma (co-decision) usulünün kapsamının genişletilmesi ile karar alma mekanizmalarında Parlamento'nun AB Konseyi ile eşit söz hakkına sahip olması ve bu şekilde AB'nin demokratik meşruiyetinin güçlendirilmesi

hedefleniyor. Ayrıca, Parlamento'ya Avrupa Komisyonu Başkanı'nı seçme yetkisi de tanınıyor. Avrupa Komisyonu'nun oluşumunda ise bir değişiklik öngörülüyor. Komisyon'da her üye ülkeden bir temsilci yer almaya devam edecek. Bununla birlikte, Komisyon Başkanı adayları seçimi ile Avrupa seçimleri sonuçları arasında doğrudan bir bağ kuruluyor.

7. Karar Alma Süreci:

Lizbon Antlaşması'nın Konsey'in işleyişine yönelik getirdiği temel değişiklik karar alma sürecine ilişkindir.

Antlaşma ile;

- Konsey'de daha etkin bir işleyiş ve esneklik sağlanması amacıyla nitelikli çoğunluk sistemi esas oylama yöntemi haline getirildi.

Bugüne kadarki uygulamaya göre;

- Konseyde nitelikli çoğunluk temelinde oylama yapıldığında her bir üye devletin kullanacağı oy sayısını (en büyük dört üye ülke için 29 oy ile başlayıp en küçük üye ülke için 3 oya tekabül eden bir aralıkta) Antlaşmanın kendisi önceden tespit etmekteydi.

Bu sistemin uygulanmasına, Kasım 2014'e kadar devam edilecek. Bu tarihten itibaren Konseyin çoğu kanunu kabul ederken (Antlaşmanın özellikle oybirliği veya basit çoğunluk gerektirdiği haller dışında) başvuracağı nitelikli çoğunluk tanımı da değişecek ve bu tarihten itibaren '**çifte çoğunluk**' uygulamasına geçilecek.

Diğer bir deyişle, bir kanunun kabul edilebilmesi için o kanunun **AB üyesi devletlerin en az %55'i** (yani 27 üyeden 15'i) ve **AB nüfusunun en az %65'i** tarafından desteklenmesi gerekecek. Engelleyici azınlık, üye devletlerden en az dördünü içermek zorunda; **ancak**, Kasım 2014 ile Mart 2017 tarihleri arasında üye devletlerden herhangi biri, yeni getirilen çifte çoğunluk sistemi yerine mevcut ağırlıklı oy sisteminin kullanılmasını talep edebilecek.

Bununla birlikte Konsey'e, Avrupa mevzuatı üzerinde yapacağı görüşmeleri ve oylamaları, kamuya açık şekilde yapma zorunluluğu getiriliyor.

8. Vatandaşlık İnisyatifi:

Antlaşma ile Avrupa vatandaşlarına AB politikalarının oluşturulması aşamasında daha fazla söz hakkı veriliyor. Bu çerçevede “Vatandaşların İnisyatifi” olarak adlandırılan mekanizma ile AB üye ülkelerinde 1 milyon imza toplandığı takdirde, vatandaşlar, AB'nin yetki alanındaki herhangi bir alanda Komisyon'un bir yasa teklifi hazırlanmasını talep edebilecek.

9. Ulusal Parlamentolara Yeni bir Rol:

Lizbon Antlaşması, ulusal parlamentolara da Avrupa kurumlarının çalışmalarına daha fazla müdahil olma hakkı veriyor. Bu kapsamda bilhassa AB'nin kararları vatandaşa en yakın düzeyde almasını içeren yetki ikamesi ilkesi (subsidiarity) güçlendirilerek, ulusal parlamentolara, bu ilkeye uygun olmadıklarını düşündükleri yasa tekliflerine karşı AB'yi göreve çağırma yetkisi veriliyor. Bu kapsamda şayet ulusal parlamentoların üçte biri teklifin yetki ikamesi ilkesine uymadığını düşünüyorsa, Komisyon'un tasarımı yeniden gözden geçirmesi gerekecek. Ulusal Parlamentoların itirazına rağmen, Komisyon'un teklifi yine de devam ettirmesi halinde ise, Komisyon gerekçelerini açıklamak durumunda kalacak ve Avrupa Parlamentosu ve Konsey yasama sürecine ilişkin son kararı verecek.

10. Temel Haklar Şartı

Lizbon Antlaşması, AB'nin değer ve hedeflerini detaylandırmakta ve güçlendirmektedir. Mevcut hakları korurken, bunlara yenilerini eklemektedir. Özellikle, Temel Haklar Şartı'ndaki özgürlük ve ilkeleri garanti etmekte ve Şartın hükümlerine bağlayıcılık kazandırmaktadır. Ancak, Birleşik Krallık ve Polonya Şartın dışında kalmışlardır. Lizbon Antlaşması uyarınca, terörist saldırı veya doğal-insan yapımı bir felaket durumunda, AB ve üye devletler dayanışma ruhu içerisinde ortak hareket edeceklerdir. Ayrıca, enerji alanında dayanışma içerisinde olunması husuna da vurgu yapılmaktadır. AB'ye, özgürlük, adalet ve güvenlik alanında daha fazla yetki verilmektedir. Bununla da amaçlanan, suç ve terörizme karşı AB'ye daha fazla etkinlik kazandırmaktadır.

11. Birlikten Çıkma

Bu Antlaşma sayesinde, Üye devletlere üyelikten ayrılma imkânı tanınmaktadır.

12. Genişleme

Lizbon Antlaşması'nın genişleme süreci açısından değerlendirmesine gelince, kısaca Antlaşma'nın bu alanda çok önemli bir deęiŐiklik getirmediği söylenebilir. İnce ayardan geçen 49. maddede, üyelik kriterleri açıkça yer almasa da madde bu değerlere atıfta bulunmaktadır. Bu maddeye göre, Antlaşmanın 1a maddesinde belirtilen değerlere saygı duyan ve geliŐtirmeyi taahhüt eden her Avrupa Devleti, Birliğe ye olmak için Konsey'e baŐvurabilir. Konsey, Avrupa Komisyonu'na daniŐtıktan ve Avrupa Parlamentosu'nun da mutlak çoğunlukla vereceği onayı aldıktan sonra, oybirliği ile baŐvuruya ilişkin kararını verir. Buna ek olarak, bir ülkenin Birliğe yelik müracaatında bulunması halinde ulusal parlamentolara da bildirimde bulunulması gerekecektir. Antlaşmanın 1a maddesinde atıfta bulunan AB değerleri ise insan onuru, özgürlük, demokrasi, eŐitlik, hukukun üstünlüğü ve azınlıkların hakları da dahil insan haklarına saygıya dayanmaktadır. Bu madde aynı zamanda AB ye devlet toplumlarının niteliklerinin "oğulculuk, ayrımcılık karŐıtlıęı, hoŐgörü, adalet, dayanışma ve kadın-erkek eŐitlięi" tarafından belirlenmesi gereğinin de altını çizmektedir. Görüldüğü gibi Lizbon Antlaşması'nın geniŐlemeye ilişkin olarak getirdiği yenilik, dolaylı olarak da olsa üyelik kriterlerine atıfta bulunarak bunların yasal temelini güçlendirmesi ve AB yelik baŐvuruları konusunda, karar alma sürecinde söz hakkı olmasa da ulusal parlamentolarının üyelik baŐvuruları konusunda bilgilendirilmesi koŐulunu getirmesidir. GeniŐlemeye ters bir açıdan bakacak olursak, Antlaşma ile getirilen önemli bir yenilik, Birliğe ye ülkelere "yelikten çekilme hakkı"nın tanınmıŐ olmasıdır.

Lizbon Antlaşması Türkiye için Ne İfade Ediyor?

Lizbon AntlaŐmasının görüldüğü üzere genişleme ile ilgili çok önemli bir deęiŐiklik getirmediği söylenebilir. Ancak Lizbon Antlaşması'nın onaylanması hem AB'nin genişleme süreci hem de Türkiye'nin yeliği ile ilgili önemli hususlar ve Türkiye'nin üyelik yolunda izleyeceği strateji açısından önemli mesajlar içeriyor:

- Lizbon Antlaşması onaylanmadan önce yürürlükte olan Nice Antlaşması sadece 27 üyeli bir AB'nin kurumsal iŐleyiŐini düzenliyordu. 27+1 olması durumunda dahi; kurumsal dengelerin bozulacağı ve Birliğin iŐleyiŐinin sekteye uğrayacağı bir

ortamda, genişleme sürecinin önünün açılması için yeni bir kurumsal çerçevenin kabul edilmesi zorunluluğu bulunuyordu. Bu durum genişleme sürecinin ve Türkiye'nin üyeliğinin önünde önemli bir engel oluşturacaktı. Lizbon Antlaşması'nın onaylanması bu engeli ortadan kaldırdı.

- Lizbon Antlaşması ile birlikte; kurumsal sorunlarını ve “kimlik bunalımını” aşan AB'nin yeni ülkeleri “hazmetme kapasitesi” daha kolay olacak. Türkiye'nin üyelik müzakereleri süresince pek çok kez ortaya konan “AB'nin iç sorunları” bahanesi ortadan kalktı. Lizbon Antlaşması ile beşinci genişlemenin ardından AB'de yeni bir ülkeye yer olmadığını savunan ve bunu koz olarak savunanların eli zayıfladı.
- Antlaşma hükümleri ile getirilen değişiklikler çerçevesinde AB'nin karar alma süreçlerinde nüfus faktörünün önemi arttı. Antlaşma hükümlerine göre; 2014 yılından itibaren “çifte çoğunluk sistemi” (AB kararlarında üye ülkelerin yüzde 55'inin oyu (ve 27 üye ülkeden en az 15'i) ve AB toplam nüfusunun yüzde 65'ine sahip ülkelerin oyunun gerekliliğinin zorunlu koşulduğu sistem) genel kural olarak hayata geçirilecek. Bu da nüfusu kalabalık olan ülkelerin karar alma sürecindeki ağırlılığının ve kararları veto etme gücünün artacağı anlamına geliyor.
- Ayrıca Antlaşma ile birlikte; ortak karar alma prosedürü doğrudusunda Avrupa Parlamentosu (AP) karar alma mekanizmalarında AB Konseyi ile eşit ağırlılığa kavuşacak. Türkiye'nin nüfusunun önümüzdeki yıllarda tüm AB ülkelerinin nüfusundan fazla olacağı öngörüsü düşünöldüğünde; Türkiye'nin hem AP' de hem de AB Konseyi'nde alınacak kararlarda kilit bir ülke haline gelecek olması, Türkiye'nin üyeliğini engellemek isteyen kesimlerin “yeni” bahanesi olacak gibi görölüyor.
- Lizbon Antlaşması'nda “güçlendirilmiş işbirliği” mekanizmasının altı sıklıkla çiziliyor. Antlaşmada; AB kurumsal yapılanması çerçevesinde gerçekleşecek her türlü işbirliğinin destekleneceği görölüyor. Bu kapsamda; en az 9 üye ülkenin bir araya gelmesiyle, ortak çıkarlar dahilinde farklı politika kümelenmelerinin önünün açılacağı düşünölüyor. Bu durum Türkiye için geçmişte de gündeme getirilen “imtiyazlı ortaklık” önerilerinin ve farklı alternatiflerin gündeme getirilmesine neden olabilir.

Bunlarla beraber, Türkiye açısından sağlıklı bir değerlendirme yapabilmek için Lizbon Antlaşması'nın uygulanma sürecinin yakından izlenmesi gerekmektedir. Bu anlaşmanın Türkiye'ye etkilerinin neler olacağı konusunda adil bir değerlendirme yapmak için vakit uygulamayı görmek son derece önemlidir.

KAYNAKLAR:

- Lizbon Antlaşması, Orijinal Metni 2009
- Arsava, Ayőe Füsün, Roma Antlaşmasında Ön - karar Prosedürü ve Bu Prosedür Çerçevesinde Doğan Sorunlar, (Ankara: A.Ü. S.B.F. ve Basın-Yayın Yüksekokulu Basımevi, 2009).
- AB Komisyonu, Lizbon Antlaşması Bilgi Notu, Ocak,'2010
- Eralp Nilgün Arısan Lizbon Antlaşması ve Türkiye: İlk Değerlendirmeler (TEPAV Değerlendirme Notu , Aralık 2009)
- Özcan, MEHMET, Lizbon Antlaşması ve AB,USAK Gündem,2009